

Golić Slavko. **Opstanak ili slom preduzetništva radnika i akcionara "Jugoremedije"**.
Republika br. 504-507. god. 2011.

Skoro decenijska borba radnika Jugoremedije za svoja radnička i vlasnička prava

Opstanak ili slom preduzetništva radnika i akcionara "Jugoremedije"

Javnosti je mahom poznato da se u zrenjaninskoj "Jugoremediji" u proteklih desetak godina nešto važno dešava. O tome je sistematičnije od drugih pisala beogradska Republika. U nedavno objavljenoj knjizi o radničkim borbama u Srbiji, iskustvo Jugoremedije dobilo je središnje mesto u spektru raznih oblika radničkih borbi. Tačnost i temeljitost analiza potvrđena je i na promocijama knjige, u Zrenjaninu (8.maja) i u Beogradu (12. maja). Pouzdan sud dali su naučnici i novinari. Na osnovu procene da je reč o izuzetno važnoj temi, priprema se novo izdanje knjige u znatno većem tiražu kako bi se sa suštinom ovih zbivanja upoznala i šira javnost.

Uvid u suštinu zbivanja, dabome, nije jednostavan, pogotovo na osnovu prigodnih tekstova o pojedinim događajima tokom dužeg razdoblja. Ovom prilikom ćemo je samo naznačiti, radi dalje analize i javne diskusije.

Prvo razdoblje – skandalozna prodaja firme

Prvo razdoblje, od 2002. do 2007. karakteriše skandalozna prodaja državnog paketa akcija (42%) licu sa policijske poternice, Jovici Stefanoviću Niniju, kršenjem zakonske norme o finansijskom ulogu. Potom sledi kršenje ugovora o ulaganju u firmu. A na svemu tome se gradi pozicija neograničenog gazde koji ignoriše prava malih akcionara kao većinskih vlasnika firme, gaženjem elementarnih prava radnika, proizvoljno razmeštanje i otpuštanje radnika i bahato ponašanje. O svemu tome rečito svedoče nalazi Saveta za borbu protiv korupcije Vlade Srbije. Vlast, koja se poziva na poštovanje zakona, ugovora i ljudskih prava, umesto da spreči i ukloni bezakonje, pasivnošću, a povremeno i otvorenom podrškom podržava razne uzurpacije i kriminalne radnje. Tome se suprotstavljala grupa od 150 radnika i znatan broj akcionara koju predvodi Zdravko Deurić, radnik (mašinbravar). Dugim štrajkom, uličnim demonstracijama, protestima kod lokalnih i centralnih vlasti, javnim skupovima, saopštenjima javnosti, obraćanjem zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, vodi višegodišnju borbu za poštovanje radničkih i akcionarskih prava. Oni su tokom borbe bili izloženi nasilju od strane gazde i njegove ekipe, oružane pratnje, nego i policije i žandarmerije; bilo je i hapšenja i pretnji drakonskim kaznama.

Mediji su pretežno ćutali ili bili na strani vlasti i njenog štićenika. Ipak, nadležni sud je ustanovio nezakonitosti i kršenje ugovora, pa je raskinut ugovor sa spomenutim kontraverznim biznismenom (on je nedavno uhapšen zbog sličnih radnji u beogradskom "Srboleku"). Ovo razdoblje je okončano pobedom radnika i akcionara kao najdoslednijih boraca za poštovanje zakona, ugovora i radničkih i akcionarskih prava.

Drugo razdoblje – preduzetništvo akcionara

U drugom razdoblju (2007 – 2010) sve jasnije se oblikuje preduzetništvo radnika i akcionara. Njihova skupština bira novo rukovodstvo firme, vraća njeno sedište iz Niša u Zrenjanin, zaustavlja propadanje firme, obnavlja proizvodnju i plasman, obeštećuje kažnjene radnike.

Najvidljivij izraz ovoga preduzetništva je zamašna rekonstrukcija firme, prema evropskim standardima, u koju je uloženo preko 14 miliona evra, iz vlastitih sredstava i kredita. Sačuvana su postojeća i otvorena nova radna mesta (ukupno 460 zaposlenih). Četiri godine firma uspešno posluje i redovno isplaćuje plate (prosek oko 37.000 dinara). Budući da je pomenutim standardima zabranjeno da se u istom krugu proizvode i antibiotici, u redovnom zakonom propisanom postupku doneta je odluka da se, inače, zastarela mašinerija po utvrđenoj ceni premesti u novi krug, u novi objekat koji gradi manja grupa od 46 radnika – akcionara “Penfarme”. Oko toga dolazi do izvesnih tenzija u radnom kolektivu. Pored ranije podvojenosti između onih koji su bili lojalni “gazda Niniju” i onih koji su se borili protiv njegovih uzurpacija, dolazi i do raslojavanja grupacije koja je vodila četvorogodišnju borbu za očuvanje i prosperitet firme. Oko 2/3 izražava sklonost da svoje akcije priključi državnom paketu akcija i ubrza njihovu prodaju, zaboravljajući brojne dokaze nesolidnosti države kao partnerskog vlasnika u čitavom navedenom razdoblju. Na to verovatno utiču i realne potrebe ljudi da ublaže svoju egzistencijalnu oskudicu, da reše stambene i zdravstvene probleme, da školuju decu, itd. Kao da nestaje strpljenje da se sačeka na predstojeće ubiranje plodova zamašne rekonstrukcije, koja je podigla vrednost i firme i akcija. Nije beznačajan udeo ni potrošačkih fantazija koje unapred troše novac kojim se faktički još ne raspolaže. Porastu tenzija pogoduju i neispunjena očekivanja da će Zdravko Deurić, koji je u međuvremenu izabran za generalnog direktora zaposliti baš sve koji to traže. Razna nezadovoljstva umesto da se pretresaju i rešavaju normalnim procedurama u okviru firme raspiruju i razne glasine o tome kako on lično nije ni nevin i naivan, da je kao i “ svi ostali direktori” i vlastodršci – lopov, a uz sve to je i običan mašinbravar, uz aluzije na nekadašnjeg svemoćnog mašinbravara o kojem se dugo ćutalo.

Upravo tim glasinama, plasiranih preko tabloida počinje treće razdoblje, sredinom prošle godine. Tada sledi upad policije u firmu; ona uzima obilje dokumenata, nagoveštavajući istragu i zatvor. (Tom aferom je obuhvaćena i Republika, odakle je takođe uzeto dosta dokumenata a samom uredniku zaprećeno je hapšenjem). Posle nekoliko meseci sve se ipak utišalo, dokumenti su vraćeni, bez ikakvog objašnjenja o daljim postupcima policije i pravosuđa. Ostala su sva sumnjičenja. Ubrzo se ukazao glavni motiv ove afere: ukloniti sadašnju upravu na čelu sa Deurućem, umanjiti vrednost firme i akcija, i sve ubrzano prodati. Mnogi akcionari pridodali su državnom paketu svoje akcije, tako da se rastače i nestaje nekada kompaktni većinski vlasnik – mali akcionari. i sam direktor Deurić podržao je takav trend. Tako je pripremljen novi tender koji je trajao do kraja aprila ove godine, na koji se nije javio nijedan kupac.

Naporedo sa tim rukovodstvo firme vodilo je grčevitu borbu za uspešno poslovanje i plasman, što je u datim okolnostima veoma teško, naročito zbog pritisaka raznih centara političke i finansijske moći.

Da bi se iskrslle teškoće prebrodile održana je vanredna skupština akcionara (19.04.2011. godine) koja je upoznata sa teškoćama poslovanja i neophodnošću reprogramiranja kredita, za godinu dana, kod odgovarajućih banaka. Istovremeno su nastavljena sumnjičenja oko stvaranja novog pogona za proizvodnju antibiotika, zaustavljena je i odlagana njegova dogradnja i ignorisana činjenica da Jugoremedija ostaje njen suvlasnik. Na tom skupu je predsednica Skupštine akcionara, Zora Vujaković, nastojala da suzbije klevete na račun Deurića, rekavši okupljeni radnicima i akcionarima da oni ne bi tu sedeli, niti bi imali bilo kakvo vlasništvo da je ostala Ninijeva uprava, i da je za sve to čime sada raspolažu najviše zaslužno 150 radnika koji su godinama vodili borbu za opstanak i razvoj firme, za radna mesta i akcije, kao i sadašnji direktor Deurić.

Treće razdoblje – očekivanje novog tendera

U očekivanju novog tendera počinje treće razdoblje. Ponovo je upala policija u firmu, 11. maja, pokupila neke dokumente, i ponovo podjarila sumnje u direktora Deurića, poslovanje i, naročito, izgradnju novog pogona za antibiotike. i opet se ponavlja isti motiv za potpirivanje afere: smeniti sadašnje rukovodstvo, obezvređiti vrednost firme i akcija i naći nekog novog kupca, pa makar to bio i neki novi Nini.

Na sceni su, dakle, dve vrste aktera. S jedne strane su radnici i akcionari i sadašnje rukovodstvo firme, a s druge predstavnici aparata vlasti i razni vidljivi i nevidljivi činiooci. Iako su mnogi teže vidljivi, suština spora je sasvim očigledna. Oni prvi, koji već godinama traže poštovanje zakona, ugovora i prava radnika i akcionara, koji se bora za svako radno mesto i razvoj proizvodnje, dok ovi drugi do svega toga ne drže, nastoje dašto pre i po svaku cenu prodaju firmu, otvarajući prostor nekom "svom čoveku" da postane apsolutni gazda u liku većinskog ili jedinog vlasnika. Jednostavno rečeno, radnici i akcionari Jugoremedije imaju mogućnost izbora: ili da opstanu u svojim dosadašnjim nastojanjima da razvijaju firmu, uvećavajući vrednost i firme i akcija, da uskoro mogu isplaćivati i dividende, ili da podlegnu pritiscima, srozaju svemu vrednost i prodaju sve što se može prodati, rizikujući svoja radna mesta i trajnije interese. U prvom slučaju bi se dalje razvilo i oblikovalo preduzetništvo radnika i akcionara, u formi formalizovanog ortakluka ili konzorcijuma, a u drugom bi višegodišnje težnje doživele slom. Ostale bi samo uspomene na jednu tešku ali povremeno uspešnu borbu za ostvarivanje trajnijih životnih interesa.

Najracionalnije je da o svemu tome raspravlja i odlučuje skup radnika i akcionara, umesto stihijnih dešavanja i zakulisnih radnji.

Ostvarivanje vladavine zakona, poštovanje ugovora i poštovanje ljudskih prava i radnika – nije stvar samo ove ili one grupe ljudi koji sami ne mogu preokrenuti vladajuće trendove. A da bi manje grupe lakše uspevale neophodno je da njene stvarne težnje budu poznate široj javnosti od koje one mogu da očekuju razumevanje i podršku.

Upad policije u Jugoremediju

U sredu 11. maja 2011. godine u ranim jutarnjim časovima inspektori odeljenja za privredni kriminal zrenjaninske policije su iznenada upali u Jugoremediju i zaplenili kompletnu dokumentaciju u vezi zajedničkog ulaganja Jugoremedije i grupe akcionara ove kompanije u novo preduzeće Penpharm. Na pitanje službenog lica Jugoremedije po čijoj prijavi policija postupa, inspektori su odgovorili da rade „po nalogu odozgo“. Ovo je drugi put za godinu dana da policija upada u Jugoremediju, stvarajući sumnju među akcionarima i u široj javnosti u regularnost poslovanja kompanije, čime se ometa rad preduzeća i nanosi šteta njegovom ugledu. Prošle godine, počev od 18. juna, preduzeće je nedeljama bilo pod konstantnom policijskom istragom pokrenutom na osnovu anonimnih prijava o navodnim zloupotrebama prilikom rekonstrukcije proizvodnih pogona.

Ova istraga je započela osamnaest dana uoči redovne Skupštine Jugoremedije, u trenutku kad su prikupljana punomoćja akcionara, istovremeno sa hajkom koja je u tabloidima pokrenuta protiv direktora kompanije Zdravka Deurića. Zbog glasina objavljenih u tabloidima i podstaknutih upadom policije, veliki broj akcionara je odbio da opunomoći svoje dotadašnje predstavnike, čime je dovedena u pitanje njihova većina u Skupštini. Iza ove kampanje stajala je očigledna namera da se u Kompaniji postavi novi menadžment, koji će oboriti minimalnu cenu akcija na tenderu koji je u to vreme bio u pripremi. Uprkos pritiscima, punomoćnici malih akcionara su na Skupštini 6. jula prikazali većinu glasova i dali podršku poslovnoj politici rukovodstva. Nakon Skupštine, policija je bez ikakvog obrazloženja i informacije o rezultatima istrage vratila Jugoremediji zaplenjena dokumenta, da bi sada, na osnovu „naloga odozgo“, ponovo pokrenula istragu o poslovnim odlukama donetim na organima preduzeća u skladu sa zakonom.

Slavko Golić